

Список використаної літератури

1. *Ильина Т. А.* Педагогика школы: курс лекций / Т. А. Ильина. – М. : Просвещение, 1984. – 495 с.
2. *Лернер И. Я.* Процесс обучения и его закономерности / И. Я. Лернер. – М. : Знание, 1980. – 96 с.
3. Нариси історії школи і педагогічної думки народів СРСР (1961-1986 рр.) / За ред. Ф. Г. Пачина, М. М. Колмакова, З. І. Равкіна. – М. : Педагогіка, 2006. – 499 с.
4. *Оконь В.* Введение в общую дидактику / В. Оконь. – М. : Высшая школа, 1990. – 383 с.
5. *Рибакова Т. В.* Метод проектів як основа інноваційного підходу до викладання технології / Т. В. Рибакова // Педагогічні інновації в освітніх установах регіону: тези регіональної науково-практичної конференції. – К. : ІПКППО, 2004. – 169 с.

Аліна Кісуріна

ПОЛІТЕХНІЧНА ОСВІТА У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

Політехнічна освіта являє собою сукупність систематизованих теоретичних знань та практичних вмінь учнів, а також певний рівень розвитку їх пізнавальних можливостей і переконань, які набуті внаслідок здійснення цілеспрямованого педагогічного процесу та самовиховання.

Автор терміну “політехнізм” К. Маркс висловив думку, що при розвитку машинної індустрії необхідне політехнічне навчання та виховання, яке розкриває загальні принципи всіх виробничих процесів і одночасно ознайомлює юних осіб з практичним застосуванням і володінням найпростішими інструментами всіх ремесел, а також у створенні умов для їх гармонійного розвитку.

До основних завдань політехнічної освіти, на думку науковців, належить: формування діалектичного підходу до явищ навколишнього світу, становлення морально-етичних і естетичних ідеалів, пов'язаних з трудовою діяльністю; засвоєння системи політехнічних знань і вмінь, необхідних для оволодіння професіями сучасного виробництва; професійна орієнтація учнів, необхідна для свідомого вибору ними професії, що відповідає їх можливостям і потребам; розвиток розумових здібностей, здатності до перенесення використання набутих знань і вмінь у нових умовах діяльності [3, с. 6].

Засвоєння політехнічних знань і вмінь виступає головним засобом трудового виховання школярів. Озброєння учнів цими знаннями в процесі вивчення програмного матеріалу навчального предмету відбувається на основі зв'язку його з працею. Такий зв'язок надає політехнічним знанням дієвості, допомагає оволодівати технікою виробництва, забезпечує свідомий підхід до вивчення засобів праці. Відсутність зв'язку між навчанням і працею учнів позбавляє школярів якості знань предмета.

Трудове виховання визначається багатьма факторами, а в школах здійснюється системою засобів, що охоплюють всі ланки навчально-виховної роботи, а також поза-шкільну діяльність учнів. Працьовитість – не вроджена якість людини, вона виховується і прищеплюється з дитинства. Тому вся система виховання базується на прищепленні дітям працьовитості, формування трудових навиків.

На уроках трудового навчання учні опановують науковими поняттями, термінами, що зумовлює необхідність доповнити їх конкретним практичним змістом, що підвищує сприйняття навчального матеріалу.

Поєднання навчання з продуктивною працею – складний і багатосторонній процес взаємозв'язку вивчення основ наук, політехнічної освіти, професійної підготовки, трудового, морального, фізичного, естетичного виховання з продуктивною працею. Поєднання виявляється ефективним тоді, коли воно забезпечує розвиток технічної творчості, раціоналізації та винахідництва, а також отримання іншої професії.

У процесі навчання школярів при підготовці до трудової діяльності велику роль надає опора на їх особистісні спостереження та особистий досвід. При поясненні ново-

го матеріалу і повторенні вивченого вчитель повинен звернутися до фактів, з якими учень зіштовхнувся на практиці. Це не тільки сприяє міцному засвоєнню навчального матеріалу, але й розумінню наукових основ, спостережливості, просторовому мисленню, уяві. Можливість використання на уроці життєвого досвіду забезпечується тим, що учні набувають його в шкільних майстернях.

Основним призначенням освітньої галузі “Технології” у старшій школі на профільному рівні є: продовження формування культури праці школяра; розвиток системи технологічних знань і трудових, цивільних і патріотичних якостей його особистості; уточнення професійних і життєвих планів в умовах ринку праці.

Спеціальна технологічна підготовка на профільному рівні дозволяє учням засвоїти професійні знання та вміння в обраній сфері трудової діяльності. Для шкіл з технологічним профілем навчання програма технологічної підготовки включає в себе дві складові: загально-технологічну і спеціальну.

Загально-технологічна підготовка здійснюється інтегровано зі спеціальною технологічною підготовкою в обраній школярем сфері професійної діяльності. Зміст цієї підготовки включає основні компоненти змісту програми для базового рівня і носить інваріантний характер досліджуваним сферам і профілям трудової діяльності. Практична діяльність учнів при освоєнні загально-технологічної складової повинна бути пов'язана з відповідною сферою або профілем освоюваної трудової діяльності.

Спеціальна технологічна підготовка здійснюється за вибором учнів у таких напрямках трудової діяльності:

- сфері промислового та сільськогосподарського виробництва (токарна справа; слюсарна справа; монтаж радіоелектронної апаратури та приладів; електромонтажні та налагоджувальні роботи; збірка електровимірювальних приладів; виготовлення хлібобулочних або кондитерських виробів; швейна справа; в'язання та плетіння; вишивка; килимарство; розпис тканин; налагодження швейного обладнання; моделювання одягу та головних уборів; овочівництво; плідівництво; тваринництво; птахівництво; бджільництво; механізація технологічних процесів сільськогосподарського виробництва; слюсарні роботи з ремонту сільськогосподарських машин, механізмів, устаткування);

- сфері будівельних та ремонтних робіт (архітектурне проектування; малярні (будівельні) роботи; облицювальні роботи; штукатурні роботи; пічна справа; столярні та теслярські роботи; паркетні роботи; монтаж внутрішніх санітарно-технічних систем);

- сфері телекомунікацій та інформаційних технологій (операторські роботи на ЕОМ (комп'ютерні мережі, комп'ютерна графіка); телеграфія; телефонний зв'язок; операторські роботи у сфері телекомунікацій);

- сфері управління (бухгалтерська справа; діловодство; машинопис; основи менеджменту);

- сфері проектування (художньо-оформлювальні роботи; реставраційні роботи; креслення);

- сфері матеріально-технічного забезпечення (постачання; заготівля продуктів і сировини);

- сфері комерції (продаж продовольчих або непродовольчих товарів; обслуговування на підприємствах громадського харчування; страхова справа; рекламна справа; контрольно-касові операції);

- сфері сервісу (палітурні роботи; ювелірні роботи; ремонт взуття; ремонт годинників; обслуговування та ремонт радіотелевізійної апаратури (відеотехніки); слюсарно-ремонтні роботи; ремонт та обслуговування автомобілів; водіння автомобіля; перукарська справа; фотографія; індивідуальне пошиття одягу; декоративне оформлення вітрин; соціальне обслуговування; озеленення; квітникарство);

- сфері декоративно-прикладного мистецтва (випалювання по дереву; різьба по дереву та бересті; мереживні роботи; вишивка; плетіння; гончарні роботи; виготовлення художніх виробів з дерева, берести і лози; карбування художніх виробів).

Роль трудової діяльності в суспільному житті визначається, передовсім, природою й сутністю самої праці. У свою чергу, сутність праці не може усвідомлюватися окремо від історичного процесу в цілому: саме праця упродовж історії людства виступала од-

ночасно сферою життєдіяльності людини, що дозволяла виживати їй в оточуючому світі й виявляти себе як творчу особистість. Тому осмислити працю на філософському рівні, визначити її місце в суспільному житті неможливо звичайною вказівкою на те, що всі матеріальні й духовні блага створюються працею або що закономірності історії реалізуються в процесі діяльності людей. Праця – це така діяльність, у якій людина може виявити себе, реалізувати свої можливості, знайти сенс життя. Праця, як зазначають А. М. Бойко та Л. А. Семеновська, виступає основою цілісного, діалектичного розуміння суспільного життя. Вона є генетично первинною формою діяльності, якою людина відрізняється від тварин, умовою існування людей, вічною й природною необхідністю.

Основний принцип реалізації програми загально технологічної підготовки – навчання в процесі конкретної практичної діяльності, що враховує пізнавальні потреби школярів та їх майбутню професію. Основними методами навчання є вправи, розв'язування прикладних задач, практичні та лабораторно-практичні роботи, моделювання та конструювання, екскурсії.

Політехнічна освіта збагачує трудове виховання учнів тим, що воно формує певне позитивне ставлення до політехнічних знань і вмінь, сприяє ознайомленню учнів з соціально економічними проблемами сучасного суспільного виробництва, формує ставлення до продуктивної праці, колективістські риси, мотиви праці, соцзмагання.

Технологія в сучасному сенсі стає досить універсальним поняттям, що означає сферу діяльності людини, сукупність знань, обслуговуючих цю діяльність і відповідну техніку. Її можна охарактеризувати як раціональний спосіб діяльності людини, який здійснюється на основі систематичного застосування теоретичного знання. Виступаючи особливою формою науково-практичних знань про ефективні методи перетворення будь-яких природних і соціальних об'єктів і знань про саму діяльність, технологія забезпечує досягнення певних цілей.

Список використаної літератури

1. *Артуров П. Р.* Политехническое образование школьников: сближение общеобразовательной и профессиональной школы / П. Р. Артуров. – М. : Педагогика, 1986. – 175 с.
2. *Мазуренко С.* Трудове виховання та політична освіта в школах України : (1917 – 1937) / С. Мазуренко // Шлях освіти. – 2001. – №3. – С. 45–48.
3. *Сидоренко В.* Політехнічна освіта: сучасне бачення проблеми / В. Сидоренко, О. Калігаєва // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2005. – №2. – С. 4–7.
4. *Струманський В. П.* Структура і зміст категоріального апарату політехнізму / В. П. Струманський // Педагогіка і психологія. – 1995. – №1. – С. 30–40.
5. *Тхоржевський Д. О.* Політехнічна освіта школярів у сучасних умовах / Д. О. Тхоржевський, В. О. Дідух // Педагогіка і психологія. – 1994. – №4. – С. 15–21.

Ліна Шевцова

ПОЛІТЕХНІЧНА ОСВІТА ЯК НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ

На сучасному етапі суспільного розвитку гостро постає проблема реалізації ідеї політехнізму, яка сьогодні, на жаль, мало досліджується педагогічною наукою. Такий стан можна пояснити такими суспільними процесами: в основному, це різке зменшення державного фінансування у галузі технічних наук, орієнтація промисловості на зарубіжні технології, бажання кваліфікованих фахівців і молоді працювати і навчатися за кордоном, перехід змісту професійної освіти до більш гуманітарної; втрата інтересу з боку вчених, викладачів і держави до проблем політехнічної освіти, відсутність нових ідей, скорочення матеріальної бази трудового навчання в загальноосвітніх школах.